

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT

І.В.Черниш

На основі аналізу міжнародного досвіду Environmental Impact Assessment сформульовані підходи до еколого-економічного аналізу інвестиційної діяльності, представлено авторське бачення процесу проведення ЕІА та участі у ньому громадськості.

Розрахунок економічної ефективності є важливою складовою інвестиційного аналізу проектів. Його суть полягає у співвідношенні результату від капітальних вкладень до загальної суми капітальних вкладень, наприклад у вигляді приросту прибутку протягом одного року до суми капітальних вкладень. Капітальні вкладення визнаються економічно доцільними, якщо отриманий показник загальної ефективності порівняний з певним нормативом.

У процесі розроблення планів капітальних вкладень показники ефективності порівнюються з аналогічними показниками попереднього періоду (який однаковий із даним за часом). Це порівняння виконується на рівні галузі, підгалузі, об'єднання, окремого підприємства.

Аналітично коефіцієнт ефективності капіталовкладень у загальному вигляді розраховується за стандартною формулою так [1, с.17]:

$$E = (P_n - P_0) / K,$$

де E – ефективність капіталовкладень;

P_n – прибуток нового періоду;

P_0 – прибуток попереднього періоду;

K – сума капіталовкладень.

Одночасно визначається період окупності капіталовкладень

$$T = K / (P_n - P_0) = 1 / E,$$

де T – період окупності капіталовкладень;

K – сума капіталовкладень;

P_n – прибуток нового періоду;

P_0 – прибуток попереднього періоду;

E – ефективність капіталовкладень.

Основними недоліками описаного вище методу оцінки ефективності інвестицій є такі: по-перше, в розрахунках показника ефективності не враховується фактор часу – ні прибуток, ні обсяг інвестицій не зводяться до одного й того самого моменту часу; по-друге, за показник віддачі від капіталовкладень взято прибуток, який не завжди дає уявлення про величину грошового потоку, що генерується інвестицією; по-третє, у процесі оцінки ефективності не враховується вартість капіталу, залученого до фінансування інвестицій. Метою, пропонованою у статті, є визначення загальних методичних шляхів та окремих кількісних методів вдосконалення еколого-економічної оцінки ефективності інвестиційних проектів.

Інтегральний економічний ефект частково усуває зазначені вище недоліки і складається з декількох етапів. Спочатку відбираються варіанти з потенційно можливих, кожний з яких задовольняє усі задані обмеження. До варіантів, що розглядаються, обов'язково включаються найбільш прогресивні, техніко-економічні показники яких відповідають або перевищують світові стандарти. Потім за кожним варіантом з множини припустимих визначаються (з урахуванням динаміки часової вартості грошей) витрати, результати та економічний ефект. Кращим визнається варіант, у якого величина економічного ефекту максимальна, або, за умови рівності отриманих результатів, витрати на досягнення якого мінімальні.

Суттєвим досягненням даного підходу є зведення усіх вартісних показників проекту (результатів та витрат) до одного моменту часу. Але цей підхід, на нашу думку, не повністю відповідає вимогам часу, оскільки не враховує вартості капіталу, що залучається до фінансування проекту.

В основу методів, які, на думку автора, позбавлені усіх означених недоліків, покладено концепцію часової вартості грошей. Суть усіх методів оцінки базується на схемі: вихідні капітальні вкладення генерують грошовий потік і визнаються ефективними, якщо цей потік достатній для повернення вихідної суми капіталовкладень і забезпечення певної віддачі на вкладений капітал [2].

Один з критеріїв оцінки ефективності інвестицій формулюється так: інвестування вважається вигідним, якщо сумарна дисконтована вартість доходів, які забезпечуються даним проектом, перевищує сумарну дисконтовану вартість витрат. Цей критерій має назву критерію чистої приведеної вартості (net present value, NPV).

Чистою приведеною вартістю інвестиційного проекту називається сумарна поточна вартість чистих грошових потоків ($c_0, c_1, c_2, \dots, c_t, \dots, c_n$), які забезпечує даний проект. Чистий грошовий потік в момент t визначається як різниця між приростом доходів у зв'язку з проектом та приростом витрат.

За умови, що ці грошові потоки розміщені у часі через однакові проміжки, які дорівнюють одному року, то чиста приведена вартість за О.В.Мертенсом [2, с.104] розраховується як сума приведених грошових потоків:

$$NPV = \sum_{t=0}^n c_t / (1+r)^t,$$

де NPV – чиста приведена вартість;

t – період часу (порядковий номер року);

n – кількість років;

c_t – чистий грошовий потік у момент часу t ;

r – максимальна доходність (процентів за рік), яка забезпечується альтернативними способами вкладення коштів, причому в даній формулі вона вважається незмінною.

У загальному випадку для довільної неперіодичної послідовності грошових потоків, які дисконтуються згідно з ставкою, яка відповідає моменту часу, коли вони виникають, чиста приведена вартість розраховується за формулою [2, с.105]

$$NPV = c_0 + \sum_{t=1}^n c_t / (1+r_{et})^{w(t)},$$

де NPV – чиста приведена вартість;

c_0 – грошовий потік на сьогоднішній день;

n – кількість періодів часу;

c_t – грошовий потік у момент часу t ;

r_{et} – ефективна доходність альтернативних вкладень за період часу від сьогоднішнього дня до моменту виникнення t -го грошового потоку;

$w(t)$ – кількість років до моменту t .

Якщо $NPV > 0$, то інвестування вигідне і проект потрібно прийняти, а якщо $NPV < 0$ – навпаки.

Результати дослідження автора щодо практичного застосування економічної оцінки під час проектування свідчать про те, що у більшості випадків ця оцінка обмежується прогнозом таких показників, як капітальні вкладення, експлуатаційні витрати, собівартість продукції. На нашу думку, на основі лише цих розрахунків неможливо зробити аналіз вигідності проекту, тому що: по-перше, відсутня будь-яка інформація щодо можливостей реалізації виробленої продукції на ринку та ринкової ціни цієї продукції, на основі чого можна зробити попередній висновок щодо можливостей повернення інвестиції; по-друге, для отримання достовірного результату всі розрахунки треба привести до єдиного моменту часу, наприклад, теперішнього, оскільки, як відомо, гроші з часом знецінюються; по-третє, капітальні вкладення та доходи, отримані у результаті інвестиції, потрібно розділити в часі на фінансові потоки, оскільки зрозуміло, що фінансування проекту відбувається в декілька етапів. І лише врахувавши всі означені зауваження автора, можна отримати достовірний реальний результат, на основі якого інвестор може прийняти рішення.

Поряд з економічною оцінкою інвестиційних проектів проводиться оцінка впливу майбутньої діяльності на навколишнє середовище (в міжнародній практиці – EIA (Environmental Impact Assessment)).

Згідно з визначенням, наведеним в Конвенції з екологічної оцінки в транскордонному контексті, EIA – це національна процедура оцінки можливого впливу на довкілля, де вплив означає будь-які наслідки планованої діяльності для довкілля, включаючи здоров'я і безпеку людей, флору, фауну, ґрунт, повітря, воду, клімат, ландшафт, історичні пам'ятки та інші матеріальні об'єкти; поняття впливу охоплює також наслідки для культурного спадку або соціально-економічних умов [3, с.2].

EIA як інструмент природоохоронної політики розвивалася протягом останніх більше 20 років. Вона дозволяє досить точно визначити види і обсяги ймовірного суттєвого шкідливого впливу, пов'язаного із планованою діяльністю людини, порівняти альтернативні варіанти, включаючи альтернативу відмови від діяльності, визначити прийнятні запобіжні заходи, спрямовані на те, щоб звести до мінімуму шкідливий вплив.

EIA являє собою, з одного боку, сукупність методів і методик оцінки впливу планованої діяльності на навколишнє середовище і перелік запропонованих заходів, спрямованих на обмеження його негативних наслідків, з іншого – процедуру, яка надає необхідну інформацію і залучає громадськість до процесу прийняття рішень щодо шляхів подальшого розвитку.

У системі EIA різні установи виконують різну роль. Урядові органи з охорони навколишнього середовища на відповідних адміністративних рівнях – загальнодержавному, регіональному і місцевому – створюють законодавчі акти і стежать за ходом процесу, а також беруть участь в ньому як директивні і рекомендаційні органи. Інвестором, тобто установою, яка планує діяльність, що може впливати на

навколишнє середовище, можуть бути різні урядові органи або приватні підприємці. Автором оцінки, тобто звіту з ЕІА, є насамперед різного роду консалтингові фірми або окремі експерти. Громадськість представлена в процесі ЕІА як різними організаціями, включаючи також екологічні, так і окремими особами, які виконують дорадчу роль.

У Європейських країнах та США оцінка впливу використовується на стадії проектування об'єкта і виконується за узагальненою схемою, поданою на рис 1.

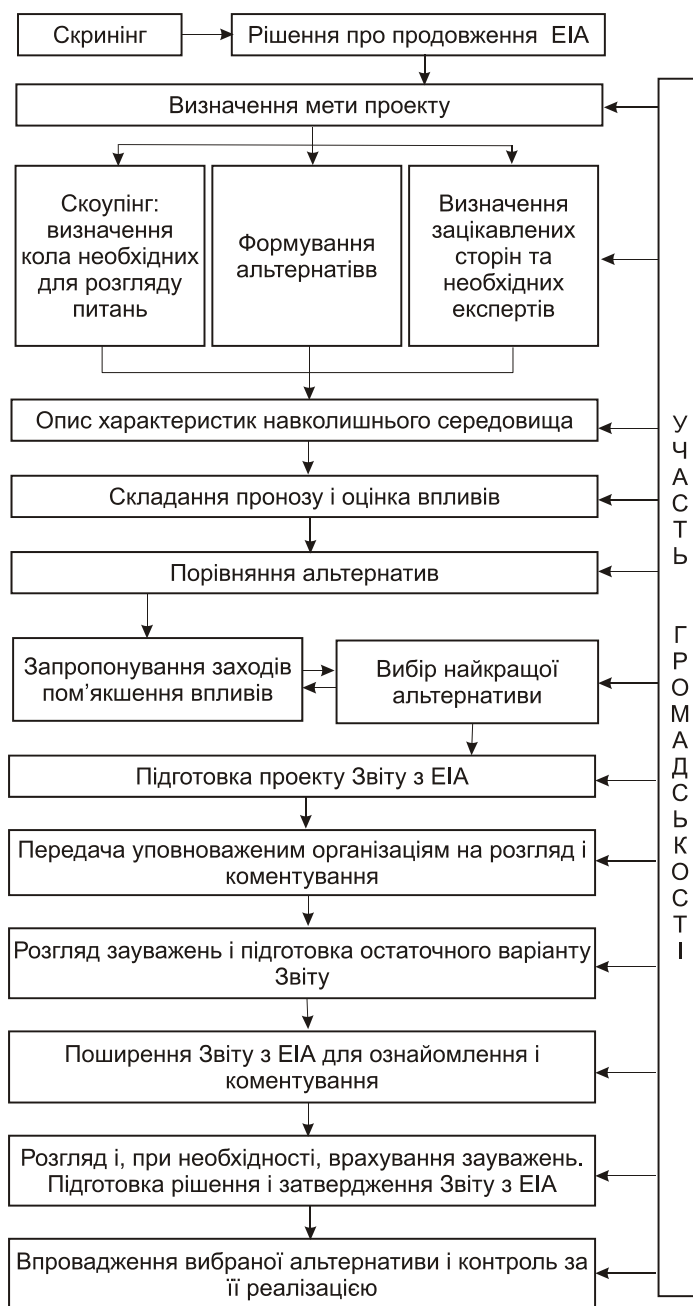

Рисунок 1 – Процес Environmental Impact Assessment (доповнено з [4])

Далі більш детально розглянемо ключові етапи процесу ЕІА. Вихідним пунктом для початку процедури ЕІА є етап попередньої оцінки впливу, який ще називається скринінгом, тобто встановленням, чи потребує даний вид діяльності процедури ЕІА, чи ні. Цей етап дозволяє виділити ті заходи, які в майбутньому могли б спричинити значний шкідливий вплив на навколишнє середовище, але в той самий час обмежує кількість вибраних заходів до рівня, прийнятного з точки зору витрат на цю процедуру. Цей етап закінчується прийняттям рішення про необхідність ЕІА.

Наступним етапом є визначення завдань ЕІА. На цій стадії визначаються потенційно важливі впливи на довкілля, які необхідно вивчити. Окреслюється коло можливих альтернатив, за допомогою яких може бути досягнута мета. Готується план виконання ЕІА, визначаються потрібні експерти, коло зацікавлених сторін, обсяг фінансування. В більшості випадків обов'язок фінансування ЕІА покладається на спонсора проекту (інвестора). Важливим етапом попереднього етапу є проведення зустрічі з громадськістю, на якій інвестор

оприлюднює свої наміри та надає всім зацікавленим особам та організаціям можливість висловити свої пропозиції та зауваження.

Як правило, основну роботу з планування ЕІА виконує інвестор або відповідний проектний інститут чи консалтингова компанія за участю уповноважених державних органів та громадськості. Програма робіт з ЕІА може вимагати затвердження державним органом.

Після вивчення існуючого стану довкілля складаються прогноз і оцінка потенційних впливів. Повинні бути вивчені первинні, вторинні, довготермінові, кумулятивні та інші впливи. Цей етап є основним у процесі ЕІА. Впливи розглядаються в повному обсязі для кількох альтернатив.

Порівняння альтернатив виконується з урахуванням екологічних, економічних, технічних та інших факторів, а також можливостей щодо зменшення або компенсації впливів. На основі виконаних досліджень і порівнянь готується проект (перший варіант) Звіту з ЕІА і передається для ознайомлення уповноваженим організаціям, зацікавленим сторонам та громадськості.

З урахуванням зауважень готується заключний варіант Звіту з ЕІА, який також поширюється для ознайомлення. Як правило, у документі повинні бути конкретні відповіді на всі питання, підняті під час громадських обговорень або задані в іншій формі. Згідно з положеннями Директиви Ради європейського економічного співтовариства з оцінки впливу деяких державних та приватних проектів на навколишнє середовище (85\337\ЄЕС) звіт з ЕІА повинен містити таке [5-6]:

- опис проекту, включаючи інформацію про район його здійснення, мету та масштаб;
- опис заходів, спрямованих на уникнення, зменшення та, якщо можливо, усунення наслідків суттєвих несприятливих впливів;
- дані, необхідні для виявлення та оцінки основних імовірних впливів проекту на навколишнє середовище;
- короткий опис основних альтернатив, вивчених розробником проекту, та основних причин вибору, зробленого розробником проекту, беручи до уваги вплив на навколишнє середовище;
- резюме неспеціального характеру інформації, яка згадується в попередніх пунктах.

Агентство охорони середовища США вимагає схожого, але більш детального звіту [7].

Виконання процедур участі громадськості і відображення їх у Звіті є обов'язковим. На основі Звіту уповноваженим державним органом приймається рішення про надання дозволу на пропонувану діяльність.

Під час впровадження обраної альтернативи діяльності визначаються методи контролю за виконанням умов, викладених у прийнятому звіті з ЕІА. Цьому сприяє, з одного боку, програма моніторингу, з іншого – так званий післяпроектний аналіз, який проводиться, як правило, протягом 3-5 років після початку здійснення даної діяльності.

У країнах Західної Європи оцінка екологічного впливу вже має багаторічну історію. Точкою відліку для неї стали положення згаданої Директиви Ради ЄС. Вона містить перелік основних вимог і процедур, які стосуються ЕІА і є обов'язковими у всіх країнах Європейського співтовариства. Директива сформульована так, що не суперечить законодавству держав-членів і допускає деякі відступи. Вона складається з преамбули, 14 статей і 3 додатків. У них досить чітко визначено, для яких видів діяльності повинна застосовуватися ЕІА, що повинен містити документ оцінки, якими способами можна залучати громадськість до процесу ЕІА, а також встановлюються принципи взаємного обміну інформацією між державами-членами Європейського співтовариства [5-6].

Окремі країни Співтовариства застосовували або застосовують положення Директиви у своїй практиці. Але у деяких країнах спостерігаються суттєві відмінності у її застосуванні. Це стосується правових і адміністративних положень, ряду оцінок, які застосовуються, установ, залучених до проведення процедури ЕІА, змісту документу ЕІА, консультацій і участі громадськості, міжнародного співробітництва, взаємозв'язку між процедурою ЕІА і конкретними рішеннями щодо розміщення інвестицій і контролю за дотриманням умов, викладених у документі ЕІА. Кожна країна погоджує положення Директиви з національними законами і прийнятою практикою управління, хоча загальна схема процедури залишається незмінною.

Другим суттєвим документом є Конвенція про оцінку екологічного впливу у трансграничному контексті, підписана в Еспо (Фінляндія) 25 лютого 1991 року. Вона спрямована на поєднання економічної діяльності з проблемами охорони навколишнього середовища, розширення міжнародного співробітництва в рамках ЕІА (зокрема, по відношенню до таких видів діяльності, які спричиняють трансграничний вплив), а також зростання участі громадськості у процесі прийняття рішень щодо розміщення інвестицій. Країни-члени цієї Конвенції після її ратифікації постановили, що країна, яка виконує будь-яку діяльність, що має трансграничний вплив, зобов'язана надати інформацію про неї країні або країнам, які можуть трапляти під негативний вплив даної діяльності. У той самий час вона повинна підготувати і надати зацікавленим країнам звіти ЕІА. Крім того, країна, яка виконує таку діяльність, зобов'язана забезпечити участь у процесі надання консультацій не тільки представникам своєї громадськості, але і громадськості країни або країн, які потенційно трапляють під вплив даного заходу. В Додатку I до Конвенції міститься перелік видів діяльності, яких вона стосується, в той час як у Додатку II наводиться зміст документа з ЕІА [3].

Процедуру ЕІА застосовують також такі міжнародні фінансові організації як, наприклад, Світовий банк або Європейський банк реконструкції та розвитку (СБРР). У першій ЕІА застосовується для розгляду різних варіантів розвитку на самому ранньому етапі, щоб усі наслідки для навколишнього середовища попередньо усвідомити і врахувати їх у проектах. Світовий банк вважає, що процедура ЕІА є таким самим суттєвим елементом кожного заходу, як економічний, правовий або технічний аналіз. Документ ЕІА повинен містити аналіз впливу даної діяльності на здоров'я людей, культурні цінності та іноземне населення. Банк розрізняє такі види оцінок: комплексні - для тих видів діяльності, які можуть спричинити значний шкідливий вплив на навколишнє середовище; спрощені - для тих видів діяльності, які в меншій мірі мають шкідливий вплив на навколишнє середовище; регіональні та галузеві - що застосовуються до політики, планів і програм в різних галузях економіки або окремих регіонах, які здійснюються в рамках діяльності Банку або на його кошти [8].

СБРР розробив і застосовує так звані "Екологічні процедури". Кожна інвестиційна програма, що здійснюється на кошти банку, обов'язково проходить екологічну атестацію. ЕІА є одним із видів екологічної атестації, що належить до прямих капіталовкладень [9].

Прикладом розвинутої країни з великим досвідом використання ЕІА можна вважати США. Ключову роль у формуванні ЕІА в цій країні відіграли рішення суду щодо Закону про національну екологічну політику (1969 рік). Рада з регулювання якості довкілля опиралася на їх аналіз дійсного досвіду у застосуванні вищезгаданого Закону. Таким чином, не тільки законодавчі та нормативні заходи формували практику ЕІА, але, в свою чергу, практичний досвід ЕІА впливав на нормативні вимоги. Тому, на наш погляд, розвиток процесу ЕІА в США можна розглядати як еволюцію системи взаємодії загальних принципів, нормативних актів і практики.

Досвід Данії у застосуванні ЕІА має найбільш довготривалу традицію в рамках Європейського співтовариства. У цій країні ЕІА тісно пов'язана з плануванням устрою території. Ще в 1989 році Данія почала процес узгодження своєї законодавчо-нормативної системи з положеннями вищезгаданої Директиви ЄЕС. На сьогодні можливості застосування процедури ЕІА в цій країні ширші, ніж рекомендується в Директиві.

У Польщі процедура ЕІА пов'язана з процесом розміщення інвестицій і опирається на два закони: про охорону навколишнього середовища і про планування устрою території. Цей процес складається з двох етапів: формування положення щодо розміщення інвестицій та прийняття рішення про розміщення. З формальної точки зору, ЕІА застосовується на першому етапі, але завдяки індивідуальному підходу до окремих видів діяльності відповідний адміністративний орган може вимагати написання ЕІА також на етапі прийняття рішень щодо розміщення інвестицій. У випадку проведення діяльності, особливо шкідливої для довкілля, звіт ЕІА підлягає оцінці не лише Міністерства охорони навколишнього середовища, природних ресурсів і лісового господарства (як для інших об'єктів), але й спеціальної Комісії з ЕІА, яка є дорадчим органом при вищезгаданому Міністерстві.

У Чехословаччині Закон про ЕІА був прийнятий у квітні 1992 року. Він передбачав підготовку ЕІА для окремих заходів, планів і програм розвитку, продуктів. У процедурі ЕІА в Чехії задіяні державні органи двох рівнів: Міністерство охорони навколишнього середовища, яке займається великими проектами, і місцеві адміністративні органи, які відповідають за середні та малі проекти.

Із середини 80-х років ХХст. були зроблені численні спроби ввести певну форму екологічного регулювання в планування нової господарської діяльності в Україні. Так, в 1991 р. був прийнятий Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища". Ці спроби стимулювалися прийняттям ЕІА в США та інших розвинутих країнах. Але розумінню в Україні і результатів, і процесу ЕІА заважав, по-перше, брак відповідної інформації, а по-друге, залучення українських фахівців з оцінки впливів до міжнародних процедур проведення ЕІА все ще було незначним.

Основним завданням було зробити так, щоб процес ЕІА працював в умовах, які повністю відрізнялися від, наприклад, ситуації в США на початку 70-х років. Щоб вирішити цю проблему, були використані два підходи. Перший (Державна екологічна експертиза – ДЕЕ) – це спробувати досягти тих самих результатів, що і процес міжнародної ЕІА, але в радянській системі прийняття рішень, трохи модифікованій з точки зору врахування екологічних наслідків планованої діяльності. Інший підхід намагається повторити процес, подібний до процесу міжнародної ЕІА для того, щоб отримати схожі кінцеві результати. Цей підхід є орієнтованим на процес і називається "Оцінка впливу на навколишнє середовище" (ОВНС).

Підхід ДЕЕ є, по суті, "орієнтованим на результат" формулюванням процесу ЕІА. Згідно з цим підходом встановлена процедура для експертизи екологічних впливів діяльності Міністерством екології та природних ресурсів України (Закон України "Про екологічну експертизу", 1995 р. [10, 11]). Шляхом надання законного статусу "Висновку ДЕЕ" (дозвіл не може бути наданий без позитивного висновку) екологічні міркування є обов'язковими для включення в господарське прийняття рішень.

Основними перевагами підходу ДЕЕ стали такі: (1) він не вимагав основних модифікацій традиційної радянської системи централізованого планування та прийняття рішень; (2) була визначеність у процедурі та критеріях застосування; (3) було можливо (принаймні теоретично) ефективно зупинити проекти розвитку, які не відповідали екологічним нормам [12].

У той самий час підхід ДЕЕ має багато недоліків. Він не дозволяє визначити можливі екологічні наслідки і заходи пом'якшення впливу на ранній стадії процесу планування і не виробив відповідного положення для

консультацій і участі громадськості. Підходи до ЕІА, схожі на ДЕЕ, також можна знайти в багатьох країнах Центральної та Східної Європи і Балтики.

Підхід ОВНС – це “орієнтована на процес” спроба перекласти ЕІА в український контекст. Він зосереджується на намаганні започаткувати відповідний процес встановлення і оцінки ймовірних екологічних впливів, консультуючи сторони, яких це стосується, і балансує екологічні впливи з соціально-економічними міркуваннями при прийнятті рішень.

Потенційними перевагами ОВНС є, у великій мірі, недоліки підходу ДЕЕ, такі, як: (1) його здатність охопити і оцінити ширший ряд суттєвих екологічних впливів; (2) можливість брати до уваги ці впливи на ранніх стадіях процесу планування; (3) більше можливостей для залучення груп з різними інтересами в процес планування і прийняття рішень щодо екологічно суттєвого нового розвитку.

Але підхід ОВНС не досяг очікуваного успіху у спробі повторити процес ЕІА, тому що багато важливих елементів цього процесу не могли бути знайдені в пострадянському суспільстві. Проведення ОВНС регламентується Державними будівельними нормами України ДБН А.2.2-1-95, прийнятими у 1995 р. Державним комітетом України у справах містобудування і архітектури та Міністерством охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України [13]. Підхід ОВНС концептуально ближче до загальних принципів процесу міжнародної ЕІА, але досі він не був ефективно введений в існуючі процедури прийняття рішень в Україні.

Після ратифікації Україною Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень і доступ до правосуддя з питань, які стосуються навколишнього середовища [14], було створено робочу групу, яка готувала зміни до екологічного законодавства та нормативних актів [15], для того, щоб гармонізувати українське правове поле з міжнародним, в тому числі що стосується процедури ЕІА. Але до цього року підготовлені пропозиції не введені в нормативно-правове поле України.

Таким чином, ЕІА виконує важливу роль у процесі інтеграції економічних, суспільних і природних питань. Цей інструмент надає громадськості можливість впливати на рішення із здійснення діяльності, яка може мати негативний вплив на навколишнє середовище. Не всі процедури ЕІА однакові. Наприклад, у різних країнах по-різному вирішується питання про участь громадськості у процесі ЕІА. Одночасно підприємці і відповідні адміністративні органи, застосовуючи повну процедуру ЕІА, можуть отримати певну користь.

Одним з найсильніших аргументів підприємців та органів влади проти процедури ЕІА – це збільшення витрат і ускладнення у процесі розміщення інвестицій. Але досвід розвинутих країн показує, що на довгострокову перспективу система ЕІА вигідна в цілому, тому що ставить проектну екологічну політику на принципово вищій щабелі дієвості і суспільної ефективності.

Отже, в сучасних умовах економічну оцінку інвестиційних проектів найбільш доцільно здійснювати на основі критеріїв, які враховують часову вартість грошей. Такий підхід найбільш реально відображає ринкові механізми функціонування економіки і при застосуванні дає можливість отримати найбільш достовірний результат, оскільки враховує вартість капіталу, що залучається до фінансування проекту.

Міжнародна процедура оцінки впливу на навколишнє середовище (ЕІА) є органічною складовою європейського та північно-американського підходів до комплексної оцінки діяльності, що планується, інтегрованим до потреб суспільства і економіки інструментом формування та реалізації екологічної політики підприємства на рівні проектів. Саме вивчення досвіду країн, які ефективно застосовують і розвивають ЕІА, дасть можливість Україні максимально наблизити існуючі в нашій державі віддалені аналоги цієї процедури (ОВНС та ДЕЕ) до міжнародних вимог, що, в свою чергу, уможливить інтеграцію України в глобалізаційний процес прямування світу до сталого розвитку.

Світовий досвід застосування ЕІА доводить, що попри додаткові фінансові витрати використання цієї процедури в довгостроковому періоді є вигідним, оскільки дозволяє усунути можливі протиріччя між населенням та органами влади. За допомогою участі громадськості дозволяє зібрати більш точну інформацію щодо стану навколишнього середовища та можливих впливів та збитків, що, в свою чергу, дає змогу зробити більш точний аналіз і прийняти оптимальне інвестиційне рішення. На нашу думку, подальші дослідження будуть спрямовуватися саме на розвиток застосування методології та методики проведення ЕІА для економічної оцінки інвестиційних проектів через систему критеріїв, які враховують, зокрема, як часову вартість грошей, так і загальні підходи до визначення ефективності еколого-економічної діяльності для обґрунтування оптимальних інвестиційних стратегій.

SUMMARY

On the basis of the analysis of international experience in Environmental Impact Assessment approaches to the ecologic-economic analysis of investment activity are formulated, author's vision of process of carrying out EIA and the public participations in it is presented.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Верещак В.С., Бень Т.Г. Эколого-экономическое обоснование инвестиционных проектов. – Днепропетровск: Институт технологии, 1998. – 124 с.
2. Мертенс А.В. Оценка финансовых инструментов: время и риск // Инвестиции: Курс лекций по современной финансовой теории. – К.: Киевское инвестиционное агентство, 1997. – С. 99-127.

3. Конвенция об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном контексте. – Нью-Йорк (США); Женева (Швейцария): ООН. Европейская экономическая комиссия, 1991.
4. Адаменко Я.О., Калінкін О.Г. До процесу оцінки впливів на навколишнє середовище // Нафтова і газова промисловість. – 1999. – №1. – С. 60-62.
5. Директива Совета Европейского экономического сообщества 85/337/ЕЭС по оценке воздействия некоторых частных проектов на окружающую среду // Управление окружающей средой: Информ. бюлл. – 1998. - №6. – С. 92-106.
6. Директива Совета Европейского экономического сообщества 97/11/ЕЭС во изменение Директивы ЕЭС 85/337/ЕЭС по оценке воздействия некоторых частных проектов на окружающую среду // Управление окружающей средой: Информ. бюлл. – 1998. - №6. – С. 107-127.
7. How to write quality EISs and EAs: Guidelines for NEPA Documents / Shipley Associates. – Bountiful (USA), 1992. – 84 p.
8. Проект и его жизненный цикл: В 2 т. / Институт экономического развития Всемирного банка. – М., 1994. – Т.1. – 318 с.
9. Экологические процедуры / Европейский Банк реконструкции и развития. – Лондон: Соединенное Королевство, 1996. – 36 с.
10. Закон України „Про екологічну експертизу” // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - №8. – С. 54.
11. Інструкція про здійснення державної екологічної експертизи: Затв. наказом №55 Мінікобезпеки України 07.06.95 // Екологія і закон: Екологічне законодавство України: В 2 т. – К., 1997. – Т.1. – С. 207-223.
12. Cherp O., Lee N. Evolution of State Environmental Review and OVOS in the Soviet Union and Russia (1985-1996) // Environmental Impact Assessment Review. – Manchester (UK): University of Manchester, 1997. – p. 177-204.
13. Державні будівельні норми України: Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд. – К.: Міністерство охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, 1996. – 14 с.
14. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища. – Оргус (Данія): ООН. Європейська економічна комісія, 1998.
15. Участь громадськості в процесі формування державної політики в цілому та окремих рішень органів державної влади: правова база та методичні матеріали. – К.: Інститут демократії імені Пилипа Орлика, 1999. – 48 с.

Надійшла до редакції 22 грудня 2005 р.